

Ministerieel besluit tot definitieve opheffing van de bescherming als monument van de Hofstede In Sint-Anthone in Gent (Drongen)

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.2.1, 3°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°.

Procedurestappen en vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.2.3 tot en met 6.2.7;

De volgende procedurestappen en vormvereisten zijn vervuld:

- de opheffing van de bescherming als monument werd onderzocht;
- de bevindingen van het onderzoek zijn opgenomen in een opheffingsdossier;
- het voorlopig opheffingsbesluit werd getekend op 14 april 2024 en werd bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt op 29 april 2024;
- De Stad Gent organiseerde een openbaar onderzoek van 21 mei 2024 tot en met 20 juni 2024;

De behandeling van de adviezen, opmerkingen en bezwaren is opgenomen als bijlage 3 bij dit besluit.

Motivering

De Hofstede In Sint-Anthone, Drongenplein 17 in Gent (Drongen) werd op 13 juni 1975 beschermd als monument bij koninklijk besluit, omwille van het algemeen belang. Dit besluit werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 23 december 1975.

De Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen droeg de oude herberg in 1974 op vraag van de eigenaar voor voor bescherming naar aanleiding van mogelijke plannen voor sloop in functie van wegenwerken. Op basis van opzoekingen van de eigenaar in het Rijksarchief in Gent zou het gebouw een belangrijke plaats innemen in de lokale geschiedenis van de gemeente Drongen als zetel van de vierschaar vanaf het eerste kwart van de 17de eeuw. Ook zou de constructie nog zeer herkenbaar zijn als traditionele verankerde baksteenbouw met gebruik van Balegemse zandsteen voor de plint, de vensteromlijstingen en de hoekpenant.

De oude herberg bevond zich op het ogenblik van bescherming in een slechte bouwfysische toestand en werd in 1978 volgend op de bescherming als monument ingrijpend gerestaureerd. Het beschermde goed werd voor de aanvang van de restauratie deels afgebroken. De restauratie getuigde van een ingrijpende historiserende restauratiepartijkijk, waarbij nagenoeg de volledige dakconstructie en westelijke zijpuntgevel gereconstrueerd werden en het oorspronkelijk uitzicht van de dorpswoning sterk werd gewijzigd. Zo werd de 19de-eeuwse bepleistering en de beraapte gevelafwerking van de westelijke zijpuntgevel met leien bekleding van de geveltop niet hernomen. Het verankerd opgaand metselwerk van de gevels werd hersteld met behoud van de Balegemse zandsteen voor de plint, de vensteromlijstingen en de hoekpenant. Gezien de keuze voor het herstel van de verankerde zand- en baksteenbouw, werden latere toevoegingen aan de gevel zoals de houten kroonlijst, rolluikkasten en vensteromlijstingen evenmin hernomen. De aandaken, muurvlechtingen en schouderstukken van de zijpuntgevel werden gereconstrueerd. In het interieur werden de moerbalken en kraagstenen behouden, maar werden de kinderbalken en zoldering volledig gereconstrueerd. Behoudens de overwelfde kelders, de bewaarde gotische schouwmantel, de moerbalken en kapspanten bleven geen overige interieurelementen behouden.

Voor de evaluatie van de historische en architecturale waarde van het beschermde goed zijn relevant: de typologie, de bouwperiode en ontwerpstyl van het gebouw, namelijk een herberg of hofstede in dorpscontext uit de 17de eeuw. Ondanks de 19de-eeuwse aanpassingen, achtte men de oude herberg op het ogenblik van bescherming nog voldoende herkenbaar als verankerde bak- en zandsteenbouw.

Artikel 6.2.1, 3° van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 staat de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing van een bescherming omwille van het algemeen belang toe. De parlementaire voorbereiding stelt daarbij het volgende: "door een wijzigende context kan het algemeen belang immers geëvolueerd zijn ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming".

In functie van een algemene evaluatie van het beschermd bestand in Vlaanderen die als doelstelling heeft om een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen te vrijwaren, wordt het beschermd erfgoed getoetst aan de hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde.

De evaluatie van het beschermde bestand in Vlaanderen is gebaseerd op:

- de erfgoedwaarde zoals vermeld in het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 2.1, 26°: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische, ruimtelijk-structurende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde waaraan onroerende goederen [en de cultuurgooederen die er integrerend deel van uitmaken] hun huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen;
- de vijf selectiecriteria die gehanteerd worden in functie van bescherming en die het afwegingskader vormen om het onroerend erfgoed te waarderen:
 - 1° zeldzaamheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed uitzonderlijk voorkomt in relatie met de geografische context, de historische context, het type of het oeuvre;

2° herkenbaarheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een goed leesbare uitdrukking is van zijn oorspronkelijke functie, uitzicht of vormgeving, of van een belangrijke fase in de latere ontwikkeling daarvan;

3° representativiteit: geeft aan in hoeverre het onroerend goed typerend is voor een geografische of historische context of een welbepaalde type of een bepaald oeuvre;

4° ensemble: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een sterke samenhang vertoont tussen de verschillende elementen;

5° context: geeft aan in hoeverre er tussen het onroerend goed en zijn directe of ruimere omgeving een sterke visuele of inhoudelijke relatie is.

De evaluatie van de erfgoedwaarden van de Hofstede In Sint-Anthone in Gent (Drongen) op basis van de erfgoedwaarden en huidige criteria voor bescherming is als volgt:

1° zeldzaamheid: herbergen of hofstedes in landelijke context uit de 17de eeuw zijn een relatief zeldzaam erfgoedtype in Vlaanderen. In de wetenschappelijke inventaris zijn 131 erfgoedobjecten opgenomen voor herbergen met één of meerdere erfgoedkenmerken uit de 17de eeuw, waarvan 59 beschermd als monument. Het beschermde goed is bijgevolg slechts relatief zeldzaam op Vlaams niveau (historische waarde). In Vlaanderen zijn echter beter bewaarde en meer herkenbare voorbeelden van dorpswoningen uit de 17de eeuw beschermd als monument.

Indien louter gekeken naar de aanleunende typologie van de 'dorpswoning' blijken in de wetenschappelijke inventaris onroerend erfgoed 50 dorpswoningen met dezelfde erfgoedkenmerken opgenomen te zijn, waarvan 8 beschermd als monument.

In beide gevallen kan echter geconcludeerd worden dat de opheffing van de bescherming als monument van de Hofstede In Sint-Anthone, Dorpsplein 17 in Drongen geen hiaat vormt in het beschermde bestand in Vlaanderen.

2° herkenbaarheid: de Hofstede In Sint-Anthone in de dorpskern van Drongen was op het ogenblik van bescherming in 1975 weinig herkenbaar als 17de-eeuwse verankerende bak- en zandsteenbouw door de vele aanpassingen aan het exterieur, waaronder het bepleisteren van de lijstgevel in de 19de eeuw. Ook de achtergevels van de aansluitende bebouwing aan het Drongenplein werden meermaals aangepast en zouden grotendeels in het begin van de 20ste eeuw zijn heropgebouwd. Bij de ingrijpende restauratie van 1978 werd het verankerd opgaand metselwerk van de gevels hersteld en kreeg het beschermde goed opnieuw een karakteristiek uitzicht in bak- en zandsteenstijl. De aandaken, muurvlchtingen en schouderstukken van de westelijke zijpuntgevel werden hierbij gereconstrueerd. Door de historiserende restauratie van 1978 werd de eenheid met de rechts aanpalende dorpswoningen echter verbroken. De aaneensluitende bebouwing van eenlaagse, in de kern 17de-eeuwse dorpswoningen aan het Drongenplein, die in oorsprong constructief deel uitmaakten van de Hofstede In Sint-Anthone, is hierdoor niet langer herkenbaar als geheel. Latere aanpassingen aan de gevel van de dorpswoning, gelegen Drongenplein 15, zoals het overschilderen van de rolluikkasten, de kroonlijst en de geschilderde plint in imitatie-zandsteen, hebben de herkenbaarheid van het geheel bijkomend aangetast. Door de verschillende aanpassingen aan de achtergevels en de aanbouw van 2008 bij de Hofstede In Sint-Anthone is het geheel aan de achterzijde en vanuit de Vierhekkensstraat (vroegere Bredestraat) allerminst herkenbaar als een historisch aaneensluitende bebouwing van eenlaagse dorpswoningen aan het Drongenplein.

De ongedateerde archieffoto's bij de beschermingsaanvraag van 1973 tonen de bewaringstoestand van het interieur in de jaren 1950-1960 met bewaarde laatgotische schouwmantel en moerbalken. Bij de historiserende restauratie in 1978 werden een aantal oorspronkelijke interieurelementen behouden. De kinderbalken en zoldering werden echter volledig gereconstrueerd. Ook de vloer en -wandafwerking werd volledig vernieuwd, evenals een belangrijk deel van het binnen- en buitenschrijnwerk. Ondanks het behoud van oorspronkelijke interieurelementen en constructieve onderdelen, waaronder de houten kapsanten en overwelfde kelder, is het interieur door de nieuwe afwerkingslagen en constructieve ingrepen nog weinig herkenbaar als een historisch interieur.

Door de ingrijpende historiserende restauratie van 1978 en latere aanpassingen is het geheel van de aaneensluitende dorpswoningen aan Drongenplein niet langer voldoende herkenbaar voor bescherming als monument op Vlaams niveau.

3° representativiteit: de Hofstede In Sint-Anthone, Drongenplein 17 in Gent (Drongen), is representatief voor de historische bebouwing van het landelijke dorp in de 17de eeuw, dat gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van dorpswoningen, herbergen of hofstedes en boerenhoven. Het goed werd echter op een niet nader te bepalen ogenblik opgesplitst tot drie afzonderlijke eenheden, waarbij het zijn oorspronkelijke functie als hofstede of herberg en zetel van de vierschaar verloor. De bestemming als dorpswoning en opdeling in afzonderlijke eenheden ging gepaard met wijzigingen aan de oorspronkelijke planindeling. Het beschermde goed heeft op heden geen erfgoedkenmerken en -elementen die nog verwijzen naar de oorspronkelijke functie. Op het ogenblik van bescherming in 1975 maakte het deel uit van drie aaneensluitende dorpswoningen voorzien van uniforme 19de-eeuwse gevelafwerking met doorlopende zandstenen plint en cordonlijst.

4° ensemble: de Hofstede In Sint-Anthone, Drongenplein 17 in Gent (Drongen), is onderdeel van de historische bebouwing van de in de kern 17de-eeuwse eenlaagse dorpswoningen aan noordelijke zijde van Drongenplein. In oorsprong maakten de dorpswoningen, Drongenplein 15, 16-16A, ook deel uit van de oude herberg en ging het constructief om één geheel, wat onder meer blijkt uit de doorlopende zandstenen plint. Ook de later aangebrachte gevelafwerking met doorgetrokken cordonlijst en het uniform buitenschrijnwerk van rolluikkasten en dakkapellen accentueerde het bescheiden ensemble. Op een niet nader te bepalen ogenblik werd de oude hofstede opgesplitst in drie afzonderlijke eenheden. Door de ingrijpende historiserende restauratie van de Hofstede In Sint-Anthone in 1978 ging de eenheid van de drie aansluitende eenlaagse dorpswoningen met bepleisterde lijstgevels verloren. Het herstel van de verankerde bak- en zandsteenbouw deed de uniforme gevelbepleistering en -afwerking van de aaneensluitende dorpswoningen teniet. Ook latere wijzigingen aan het exterieur van onder meer de dorpswoning, Drongenplein 15, zoals het overschilderen van de rolluikkasten, de kroonlijst en de geschilderde plint in imitatie-zandsteen, deden afbreuk aan het ensemble. Ondanks het behoud van een aantal oorspronkelijke interieurelementen in de Hofstede In Sint-Anthone, is het interieur van de drie aansluitende dorpswoningen grotendeels vernieuwd. Door de opsplitsing in drie afzonderlijke eenheden en later goedgekeurde commerciële bestemming is al ruime tijd niet langer sprake van een ensemble. Door de verschillende aanpassingen en opeenvolgende aanbouwen aan de achtergevels van de dorpswoningen, waaronder de

aanbouw van 2008 bij de Hofstede In Sint-Anthone, vormt het geheel zoals waarneembaar vanuit de Vierhekkensstraat (vroegere Bredestraat), niet langer een ensemble.

Door de ingrijpende restauratie in 1978 van de Hofstede In Sint-Anthone ging het ensemble van de drie aaneensluitende dorpswoningen, die in oorsprong één geheel vormden aan de noordelijke zijde van het Drongenplein, verloren. Latere aanpassingen aan de afzonderlijk dorpswoningen deden bijkomend afbreuk aan het ensemble. Ondanks het behoud van een aantal oorspronkelijke interieurelementen vormt het interieur van de Hofstede In Sint-Anthone door de nieuwe afwerkingslagen en constructieve ingrepen niet langer een historisch coherent ensemble. De Hofstede In Sint-Anthone vormt noch als een op zichzelf staande dorpswoning, noch als onderdeel van de aaneensluitende eenlaagse bebouwing met 17de-eeuwse kern een historisch geheel waarvan het ensemble toereikend is voor bescherming als monument op Vlaams niveau.

5° context: de Hofstede In Sint-Anthone is gelegen aan de noordelijke zijde van het Drongenplein tegenover de Parochiekerk Sint-Gerulfus en de Norbertijnenabdij, beide beschermd als monument. Het Drongenplein behield als met linden beboomd dorpsplein haar karakteristieke aanleg en werd met inbegrip van het oorlogsmonument en de leilindenbeplanting beschermd als monument. Hoewel verschillende gebouwen aan het Drongenplein in de tweede helft van de 20ste eeuw aangepast of verbouwd werden, is de karakteristieke bebouwing aan het plein nog afleesbaar. Een aantal dorpswoningen of herbergen zijn opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed, namelijk de Herberg Sint-Huijbrecht met stokerij en brouwerij en de Ammanije.

De Hofstede In Sint-Anthone is gelegen in een historisch waardevolle omgeving in de dorpskern van Drongen. De meest waardevolle bouwkundige elementen in het dorpscentrum van de landbouwgemeente van de parochie Sint-Gerulfus zijn beschermd als monument. Het plein met haar traditioneel gesnoeide lindebomen is afzonderlijk beschermd als monument. De context van de Hofstede In Sint-Anthone is bijgevolg waardevol op Vlaams niveau. De erfgoedwaarden van de dorpswoningen als voorbeeld van de traditionele bebouwing langs het Drongenplein worden afdoende gevrijwaard door de opname in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed.

De hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde hebben geleid tot een gewijzigde situatie of context waarin de erfgoedwaarden onvoldoende zijn voor een bescherming van de Hofstede In Sint-Anthone in Gent (Drongen) als monument. De vrijwaring van de erfgoedwaarden middels een bescherming als monument is niet langer vereist omwille van het algemeen belang.

De bescherming als monument van de Hofstede In Sint-Anthone in Gent (Drongen) wordt opgeheven omwille van het algemeen belang.

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED BESLUIT:

Artikel 1. Het koninklijk besluit van 13 juni 1975 tot bescherming van de Hofstede In Sint-Anthone in Drongen als monument, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 23 december 1975, wordt definitief geheel opgeheven.

Art. 2. Het beschermde goed de Hofstede In Sint-Anthone, Drongenplein 17 in Gent (Drongen), waarvan de bescherming als monument definitief wordt opgeheven, bevindt zich op het perceel met de volgende kadastrale gegevens: Gent, 27ste afdeling, Drongen 1ste afdeling, sectie B, perceelnummer 337L (deel).

In het beschermingsbesluit van 13 juni 1975 wordt dit omschreven als: de oude herberg "Sint-Antone", gelegen op de hoek van de Dorpsstraat en de Bredestraat te Drongen, bekend ten kadaster: Drongen, 1ste afdeling, deel van het artikel 2516, sectie B, het perceelnummer 337 F.

Het plan met de aflijning is opgenomen als bijlage 1 bij dit besluit.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van het beschermde onroerend goed waarvan de bescherming definitief wordt opgeheven, wordt als bijlage 2 bij dit besluit gevoegd.

Brussel, 21/08/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sig)
Getekend op: 2024-08-21 21:14:03 +02:00
Reden: lk keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE